

Když se mohu procházet nebo spíše prodírat hustým bažinatým porostem, jsem asi nejšťastnější.

Je těžké vysvětlit jasně proč. Snad to je ta nesnadnost kroků, kdy půda je tak živá a proměnlivá. Větve se otírají o tělo, praskají jako praskají klouby a rostliny se zachycují kůže svými úponky a háčky. Nohama v provlhlé zemi a kořenech, torzem v bylinách a velmi nízko pod kmeny stromů, ruce i obličej podrápané. Mysl je ponořená ve vůních, odlescích zvuků a vzpomínek. Nekonečný vesmír houštin. Neuchopitelný i prohmatatelný, v mysli obejmutelný, nekonečně mnohotvárný a přesto jeden v jednom. Houština všech houštin. Rozpínající se až za hranice nebe, mimo jakékoliv úvahy o čase a prostoru. Houština v každém z nás, v každém myslitelném detailu, kdekoli. Živý pulzující kondenzát mimo čas a prostor a přeci všudypřítomný.

Často si pak také vzpomínám na rodiče, kteří měli tak rádi svoji zahradu. Uprostřed věkovitá zlatá reneta, na postranní zdi plodící břečťan, úhledně pěšinkami rozčleněné miniaturní kvadratické území. Stolisté růže, rhododendrony - jejich květy se vždy počítaly - jalovce, stříbrný smrk, borovice lesní ale také libeček, angrešt, rebarbora či kopretina řimbaba. Byl to opravdu jejich ráj, místo setkávání s přáteli, jich samých se sebou a tím se vším co je živé, to jest i s tím, co se zrovna nám jeví jako mrtvé. Dnes je zahrada takzvaně zpustlá, ční zde zejména neuvěřitelně krásná hrušeň, jež musí nadchnout každého kaligrafa a myslitele houštin. Ze zahradního přístěnku se stala poustevna, odtok vody se propadá do jeskynních hlubin. Útěsný klid, po kterém rodiče tak toužili, se znovu naplno objevuje zejména tehdy, když vše zapadá jemný sníh, všenaправující bělost.

Jsou však také mnohé další zahrady: zahrady kontinentů nebo i galaxií, zahrady klášterů, zahrady zahradníků, zahrady zahrádkářů, laboratorní zahrady plazmatiků a kvantových fyziků, botanické zahrady, zahrady chráněných území, přírodních rezervací, národních parků, památek UNESCO, zahrady států a unií a mnohé další. Všechno to jsou de facto ostrovy se specificky pěstovanými kulturami, jež naštěstí mají vždy tendenci být houštinami.

Nedávno jsem navštívil se svojí ženou a několika přáteli jednu italskou zahradu při manýristické vile nedaleko Carrary. Zahrada nebyla taková, jako je známe z Capraroly nebo Boboli. Přestože obsahovala vše, co má taková zahrada obsahovat, její lidské rozměry a pak zejména tencence k tomu, být houštinou naplněného snu o bytí člověka, zvířat, duchů a vegetace v živoucí jednotě byla omračující. Fantomy sov, lidských těl, horských kamenů a rostlin podzemního světa, jež v duchu až zázračně působícího hydraulického laboratoria Salomona de Cause chrlily vodu do všech stran, už nefungují. Tím, jak se rozpadají a prorůstají mechem, jsou však o to silněji propojeny se silou básnických slov Ovidiových Metamorfóz. Původně aranžované panoptikum, jako výsledek lidského úsilí po duchovním zahradničení se stává skutečně tím živější, čím je prorostlejší, čím více se stává houštinou.

Simon Schama jako motto své knihy *Krajina a paměť* cituje úryvek z deníku Henry Davida Thoreaua (August 30, 1856), aby vyjádřil svůj názor na divočinu. Píše o tom, že: „Je zbytečné snít o divočině vzdálené od nás. Žádná taková není. Tento sen je živen močálem v naší mysli a v našem nitru, primitivní silou přírody v nás samých...“ Je to myslím také jediné místo této Schamovy knihy, kdy nám odhaluje svůj osobní pohled na vztah člověka ke světu kolem něj. Jeho pohled, jakkoli je přínosný, je přísně historický. Hledá sice smysl zahrady, ale nezahradničí. Rozplétá houštiny. A zapomíná zejména, nebo o tom alespoň nemluví, že stejně tak jako my máme naše sny, i houština sní svůj sen o divočinách, o jakých se nám možná ani nesní.

Musím se přiznat k tomu, že neznám úplně důvod, proč jsem v několika svých projektech použil slovo zahradničení. Snad v houštinách mé mysli vystanuly odlesky vzpomínek na moje kořeny. Tak jako má kořeny každá rostlina, má je i každý z nás. Umělecká tvorba je velmi osobní proces. Proto jsem sáhl po rodinných albech a tváře mých milých i těch, které jsem nikdy nepoznal, nechal prorůstat dalšími obrazy a slovy jako podrostem. Rodinnými alby jsem listoval jako herbářem a jako anály botanické systematiky rodových, druhových i poddruhových jmen.

Tak jako lidé zřejmě už od nejranější historie dostávali svá jména na základě jejich vnitřního

neopakovatelného charakteru, pojmenování člověk přiřazoval i všem ostatním entitám ve snaze uchovat energetickou sílu bytí. Pokud se však nyní obsah takových slov generalizuje, lehce se může stát, že postihuje spíše kategorie než živý původ vazby řeči ke světu. To je velké nebezpečí jakékoliv vědy a výzva pro poezii nebo výzva pro cesty na jiné půdě.

Nedávno jsem dostal příležitost zkonfrontovat můj osobní mlhavý pocit zahradničení s místem, které v tomto procesu klasifikace přírody sehrálo klíčovou roli. Tou byla královská botanická zahrada v Uppsale, nedílně spojená s prací Karla von Linného. Performance a výsledná instalace v Andělském sále Uppsalského hradu se pro mne stala nezapomenutelnou pronikáním houštinami tohoto místa, jeho nejširším okolí, houštinami skandinávského mlčení a houštinami mé osobní paměti. Co bylo nejmírně důležité, byla živá přítomnost rostlin a lidí během této události. Na jejím konci se album uzavřelo a stalo se čekajícím, tak jako houštiny zapadnou sněhem, popraskají a zhroutí se, aby na jaře znovu v plné síle pronikaly světem.

Říkat k tomu cokoli navíc neumím, protože zatím nenacházím patřičná slova, aniž bych neumrtvil živý proces. A to bych nechtěl.

Miloš Šejn